



COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PETO ODELJENJE

**ODLUKA O PRIHVATLJIVOSTI U PREDMETU
DASA FONDACIJE i OSTALIH protiv LIHTENŠTAJNA**

(Predstavka br. 696/05)

ODLUKA

STRAZBUR
10. jul 2007. godine

Odluka prevedena na srpski jezik u okviru zajedničkog projekta Evropske unije i Saveta Evrope „Oduzimanje imovinske koristi stečene krivičnim delom u Srbiji“

Evropski sud za ljudska prava (Peto odeljenje) zasedajući 10. jula 2007. godine u Veću u čijem sastavu su bili:

g. P. LORENCEN (*LORENZEN*), *Predsednik*,
gđa S. BOTUČAROVA (*BOTOUCHAROVA*),
g. K. JUNGWIRT (*JUNGWIERT*),
g. V. BUTKEVIČ (*BUTKEVYCH*),
gđa. M. CACA-NIKOLOVSKA (*TSATSA-NIKOLOVSKA*),
g. R. MARUSTE,
g. M. VILIGER (*VILLIGER*), *sudije*,
i g. J.S. FILIPS (*PHILLIPS*), *zamenik sekretara odeljenja*,

Pošto je razmotrio navedenu predstavku, podnetu 23. decembra 2004. godine,

Posle većanja doneo je sledeću odluku:

ČINJENICE

Dasa Fondacija (*Dassa Foundation*) kao prvi podnosilac predstavke i Lafler Fondacija (*Lafler Foundation*) kao drugi podnosilac predstavke su pravna lica koja su registrovana 1996. godine prema zakonu Lihtenštajna i imaju registrovana predstavništva u Vaducu. Treći podnosilac predstavke, g. Atilio Paćifiko (*Attilio Pacifico*) je italijanski državljanin rođen 1933. godine i živi u Monaku. Prema statutima prvog i drugog podnosioca predstavke, treći podnosilac predstavke je jedini korisnik njihove imovine. Podnosiocima predstavke su pred sudom zastupali g. Luka Lentini (*Luca Lentini*) i g. Đanpjetro Placidi (*Giampietro Placidi*) iz advokatske kancelarije Lentini, Placidi & Partners iz Rima.

A. Okolnosti slučaja

Činjenice predmeta, kako su ih podnosioci predstavke podneli, mogu se sažeti na sledeći način.

1. Prvi krug postupaka

a. Postupak pred Regionalnim sudom

Regionalni sud Kneževine Lihtenštajn (*Fürstliches Landgericht*) je u Vaducu 6. juna 2001. godine, tokom istražnog postupka protiv Z. i drugih nepoznatih počinitelaca, osumnjičenih za pranje novca koje je počinjeno devedesetih godina dvadesetog veka (broj predmeta 14 UR 2001.0030), naložio dvogodišnju zaplenu celokupnih novčanih sredstava koje su prvi i drugi podnosilac predstavke deponovali u *Neue Bank Company* i zabranio im da raspoložu tim sredstvima, u skladu sa članom 97a Zakonika o krivičnom postupku (vidi: „Relevantno domaće i međunarodno pravo” dole u tekstu). Sud je smatrao

da je istraga vođena protiv Z, nekadašnjeg pravnog zastupnika prvog i drugog podnosioca predstavke, pokazala da je treći podnosilac predstavke, zajedno s još jednim licem, najverovatnije podmitio nekoliko sudija u Rimu. Za trećeg podnosioca predstavke se sumnjalo da je fondacijama podnosiocima predstavke prebacio imovinsku korist stečenu krivičnim delima koja mu se pripisuju, kako bi prikrio da novac potiče od izvršenja krivičnih dela. Stoga su računi fondacija morali da budu blokirani kako bi se garantovala kasnija apsorpcija profita (*Abschöpfung der Bereicherung*) ili oduzimanje imovine, u skladu sa članom 97a Zakonika o krivičnom postupku.

Javni tužilac Kneževine Lihtenštajn je 12. maja 2003. godine zatražio od Regionalnog suda da produži zaplenu imovine fondacija za još najmanje godinu dana.

Regionalni sud je 15. maja 2003. godine, postupajući tokom nezavisnog postupka za oduzimanje imovine (*objectives Verfallsverfahren*), u skladu sa članom 356 Zakonika o krivičnom postupku (vidi: „Relevantno domaće i međunarodno pravo” dole u tekstu), protiv fondacija podnosilaca predstavke (broj predmeta 14 UR 2002.384) produžio trajanje zaplene imovine fondacija koju je naložio 6. juna 2001. godine za još godinu dana, u skladu sa stavom 4 člana 97a Zakonika o krivičnom postupku.

Regionalni sud je primetio da je trećeg podnosioca predstavke, budući da je on beneficijar dveju fondacija, Krivični sud u Milanu 29. aprila 2003. godine osudio na jedanaest godina zatvora u vezi s predmetnom imovinom koja je u postupku oduzimanja. Ova presuda još uvek nije bila konačna. Budući da je ovaj postupak složen i da podrazumeva međudržavne odnose, istraga još uvek nije okončana.

b. Postupak pred Apelacionim sudom

Apelacioni sud Kneževine Lihtenštajn (*Fürstliches Obergericht*) je 20. maja 2003. godine, tokom postupka oduzimanja u vezi s imovinom fondacija podnosilaca predstavke, podržao odluku Regionalnog suda od 15. maja 2003. godine, potvrdivši obrazloženje tog suda (stav 4 člana 97a Zakonika o krivičnom postupku).

c. Postupak pred Vrhovnim sudom

Prvi i drugi podnosilac predstavke, koje je zastupao advokat, su 6. juna 2003. godine uložili žalbu Apelacionom sudu na odluku Regionalnog suda od 15. maja 2003. godine. Tvrdili su da je Regionalni sud 6. juna 2001. godine naložio prvobitnu zaplenu njihove imovine na period od dve godine tokom istražnog postupka protiv Z. koji je bio osumnjičen za krivično delo pranja novca. Zatim je svojom odlukom od 15. maja 2003. godine Regionalni sud naložio produžetak trajanja zaplene. Međutim, ovo produženje je naloženo tokom drugog postupka, naime tokom postupka oduzimanja u vezi s imovinom fondacija, tokom kojeg nikada nije došlo do prvobitnog blokiranja računa. Stoga je naloženi produžetak zaplene bio nezakonit. Krivični postupak protiv Z. je okončan pravosnažnom

presudom, tako da više nije bilo moguće nastaviti s blokadom računa u ovom postupku.

Štaviše, budući da je nalog Regionalnog suda izdat tokom postupka oduzimanja imovine, on se mogao zasnivati samo na stavu 2 člana 20b Krivičnog zakonika (vidi: „Relevantno domaće i međunarodno pravo” dole u tekstu). Međutim, ova odredba je stupila na snagu tek 19. decembra 2000. godine; pre tog datuma nije postojao pravni osnov za izdavanje naloga za oduzimanju imovine o kojoj je reč. Treći podnosilac predstavke i ostali su bili osumnjičeni za primanje novca za krivična dela počinjena devedesetih godina dvadesetog veka i za prebacivanje 18 miliona odnosno 11 miliona švajcarskih franaka na račune fondacija podnosioca predstavke 1996. godine, a to je mnogo pre 2000. godine. Stoga, primenom stava 2 člana 20b Krivičnog zakonika, u cilju produžavanja blokade računa fondacija, došlo je do kršenja zabrane retroaktivnog kažnjavanja koja je zajamčena članom 61 a u vezi sa stavom 2 člana 1 Krivičnog zakonika (vidi: „Relevantno domaće i međunarodno pravo” dole u tekstu) i članom 7 Konvencije.

Apelacioni sud je prosledio žalbu Vrhovnom sudu Lihtenštajna (*Fürstlicher Obester Gerichtshof*).

Vrhovni sud Lihtenštajna je 4. septembra 2003. godine odbacio žalbu fondacija podnosioca predstavke. Pozivajući se na svoju prethodnu sudsku praksu, zaključio je da je nadležan da rešava po ovoj žalbi. Kao izuzetak od pravila, predviđenog u stavu 1 člana 238 Zakonika o krivičnom postupku (vidi: „Relevantno domaće i međunarodno pravo” dole u tekstu), što je omogućeno tom odredbom, Apelacionom sudu se nije mogla podneti žalba protiv odluke Regionalnog suda o produžetku zaplene imovine. U suprotnom, Apelacioni sud bi, po donošenju svog potrebnog pristanka na produženje zaplene, morao dva puta da odlučuje o istom predmetu. Suprotno jezičkoj formulaciji stava 6 člana 97a Zakonika o krivičnom postupku, žalba se, međutim, mogla podneti samo Vrhovnom sudu.

Vrhovni sud je zaključio da mere u skladu sa članom 97a Zakonika o krivičnom postupku imaju za cilj da spreče lica koja su osumnjičena za neko krivično delo da ometaju apsorpciju profita ili oduzimanje imovine koja je stečena na nezakonit način, dok traje istraga o tim krivičnim delima. Regionalni i Apelacioni sud su s pravom zaključili da postoji opravdana sumnja da je došlo do pranja novca. Trećeg podnosioca predstavke, budući da je jedini beneficijar fondacija, Krivični sud u Milanu je osudio u prvostepenom postupku za primanje novca, koji je on kasnije prebacio na račun fondacija kao proviziju za izvršenje krivičnih dela. Dakle, bilo je opravdano pretpostaviti da će zaplenjena imovina kasnije biti proglašena oduzetom.

Vrhovni sud je uvažio da je zaplena imovine fondacija prvobitno naložena tokom krivičnog postupka koji je vođen protiv Z. Međutim, produžavanje zaplene u sadašnjem postupku oduzimanja imovine bilo je u skladu sa zakonom, budući da je taj postupak predstavljao logičan nastavak pomenutog krivičnog postupka i budući da je plenidba izvršena tokom krivičnog postupka, kako bi se omogućilo oduzimanje imovine.

Izjava o oduzimanju koja je kasnije data, u skladu sa članom 20b Krivičnog zakonika, kojom se dozvoljava oduzimanje imovine, a koja je stupila na snagu 19. decembra 2000. godine, nije isključena zabranom retroaktivnosti. Oduzimanje imovine nije predstavljalo dodatnu kaznu, već nezavisnu materijalnu posledicu činjenice da je počinitelj, njegov pravni sledbenik ili korisnik, uključujući i pravna lica, stekao imovinsku korist kao rezultat nezakonitog dela. Za primenu pomenute mere nije bilo neophodno da se potvrdi da je počinitelj bio krivično odgovoran. Nalog za oduzimanje je stoga, u slučaju odbijanja isplate, sproveden uz upotrebu uobičajenih instrumenata za izvršenje naplate, a ne izdavanjem naloga za hapšenje usled neplaćanja kazne.

Budući da oduzimanje imovine, u skladu sa članom 20b Krivičnog zakonika nije, dakle, predstavljalo (dodatnu) kaznu za učinjeno delo, tu meru nije bilo nužno preispitati u svetlu zabrane retroaktivnog kažnjavanja, zajamčene članovima 1 i 61 Krivičnog zakonika. Nove odredbe o oduzimanju imovine mogu se primenjivati na svu imovinu za koju je ustanovljeno da se nalazila u Lihtenštajnu u vreme stupanja na snagu datih odredbi. One, dakle, nisu retroaktivno stupile na snagu i nisu retroaktivno promenile posledice prethodnog ponašanja počinioca, već su se odnosile na postojeće stanje stvari, naime na postojanje imovine u zemlji.

Vrhovni sud je takođe zaključio da su članovi 1 i 61 Krivičnog zakonika odigrali ulogu samo u pogledu krivičnih dela koja su za posledicu imala sticanje predmetne imovinske koristi. Imovinska korist od onih krivičnih dela koja nisu bila kažnjiva pre stupanja na snagu člana 20b Krivičnog zakonika, nisu mogla biti oduzeta. Međutim, u ovom slučaju, krivična dela za koja se sumnja da su predstavljala izvor date imovinske koristi, bila su, u vreme kada su bila počinjena, kažnjiva u Italiji i u Lihtenštajnu.

Plenidba imovine je bila srazmerna, budući da su gubici koje su fondacije podnosioci predstavke pretrpeli kao posledicu blokiranja njihovih računa, od manjeg značaja nego šteta koja bi potencijalno bila naneta žrtvama krivičnih dela, u slučaju da mera oduzimanja imovine nije izrečena.

d. Postupak pred Ustavnim sudom

Prvi i drugi podnosilac predstavke su 23. septembra 2003. godine podneli pritužbu Ustavnom sudu Kneževine Lihtenštajna (*Staatsgerichtshof des Fürstentums Liechtenstein*). Tvrdili su da je došlo do kršenja principa *nulla poena sine lege*, koji je zagaranтован stavom 2 člana 33 Ustava Lihtenštajna (vidi: „Relevantno domaće i međunarodno pravo” dole u tekstu) i članom 7 Konvencije. Tvrdili su da se oduzimanje imovine, koje je omogućeno članom 20b Krivičnog zakonika, mora okarakterisati kao dodatna kazna. Sudovi su na imovinu koja je navodno stečena iz krivičnih dela koja su počinjena devedesetih godina dvadesetog veka, primenili tu novu kaznenu odredbu koja je stupila na snagu 19. decembra 2000. godine, to jest, pre datuma kada zakonom još uvek nije bilo omogućeno oduzimanje takve imovine.

Štaviše, podnosioci predstavke su tvrdili da je došlo do kršenja njihovog prava na pravično suđenje kao i prava da pred sudijom koji je nadležan da postupa u tom predmetu izlože svoj slučaj, kao što je predviđeno stavom 1 člana 33 1 Ustava (vidi: „Relevantno domaće i međunarodno pravo” dole u tekstu) i članom 6 Konvencije. Nalog da se produži trajanje zaplene njihove imovine u toku postupka oduzimanja imovine, tokom kog nije još uvek došlo do zaplene, jer je prvobitna zaplena bila naložena tokom krivičnog postupka vođenog protiv Z, nezakonit je i proizvoljan. Usled toga, Regionalni sud nije imao nadležnost da naloži pomenuto produženje zaplene tokom postupka oduzimanja imovine koji se vodio pred tim sudom. Štaviše, Apelacioni a ne Vrhovni sud je trebalo da protiv te odluke donese odluku po žalbi podnosilaca predstavke.

Ustavni sud Kneževine Lihtenštajna je 29. juna 2004. godine odbacio pritužbu fondacija.

Najpre, sud je zaključio da se zabrana retroaktivne kazne, koja je predviđena stavom 2 člana 33 Ustava Lihtenštajna i stavom 1 člana 7 Konvencije kao i članovima 1 i 61 Krivičnog zakonika ne odnosi na oduzimanje u skladu sa stavom 2 člana 20b Krivičnog zakonika. Pozivajući se na kriterijume koje je odredio ovaj sud, pre svega u predmetu *Welch v. the United Kingdom* (presuda od 9. februara 1995. godine, Series A, br. 307, str. 13, stav 28), Sud je zaključio da oduzimanje imovine u skladu sa stavom 2 člana 20b Krivičnog zakonika ne predstavlja „kaznu” u svrhu tumačenja stava 1 člana 7 Konvencije.

Nalog za oduzimanje imovine u skladu s tim članom nije bio uslovljen obavezom postojanja osude nekog lica za krivično delo ili da je krivični postupak uopšte pokrenut. Ta imovinska sredstva su morala proisteći iz dela koje se smatra kažnjivim tamo gde je i počinjeno, na šta se krivični zakon Lihtenštajna nije mogao primeniti.

Svrha nove odredbe o oduzimanju imovine jeste postizanje usklađenosti s obavezama koje proističu pre svega iz Konvencije Saveta Evrope o pranju, otkrivanju, oduzimanju i konfiskaciji imovinske koristi stečene krivičnim delom (ETS br. 141; vidi: „Relevantno domaće i međunarodno pravo” dole u tekstu) u cilju sprečavanja isplativosti bavljenja kriminalom. Oduzimanje imovine ne predstavlja dodatnu kaznu za počinjena krivična dela, budući da su krivične sankcije za krivična dela – zatvorske i novčane kazne – sasvim dovoljne. Ono čemu oduzimanje imovine jeste namenjeno je apsorbovanje profita koji je ostvaren kao posledica krivičnog dela. Dakle, nije bilo neophodno da neko lice bude krivično odgovorno i zaplena je mogla biti naložena i prema pravnom sledbeniku počinioca. Stoga, zaplena se mora okarakterisati kao građansko-pravna posledica krivičnih dela. Ovo potvrđuje činjenica da u slučaju da se odbije plaćanje, nalog za zaplenu će biti izvršen uobičajenim instrumentima za izvršenje naplate, dok se u predmetu *Welch* nije mogla izreći zatvorska usled neplaćanja novčane kazne.

Postupak zaplene imovinske koristi bio je zaseban postupak na koji su se primenjivala procesna pravila Zakonika o krivičnom postupku, ali koji nije zavisio od krivice, odnosno odgovornosti fizičkog ili pravnog lica u čijem se posedu nalazi predmetna imovina. Kada je reč o oštini ove mere, mora se

naglasiti da je oduzeta imovina često bivala samo deo neto imovinske koristi stečene krivičnim delom.

Drugo, Ustavni sud je zaključio da nije došlo do kršenja prava podnosilaca predstavke da pred nadležnim sudijom izlože svoj slučaj u skladu sa stavom 1 člana 33 Ustava. Ubedljivo je i svakako nije proizvoljno to što je Vrhovni sud tvrdio da ovaj postupak oduzimanja imovine predstavlja logičan nastavak krivičnog postupka protiv Z., pa je stoga bilo zakonito naložiti produženje zaplene imovine tokom postupka oduzimanja imovinske koristi. Isto tako, razmotrivši obrazloženje Vrhovnog suda, razuman je a ne proizvoljan bio zaključak suda da se žalba protiv odluke Regionalnog suda o produženju zaplene imovine podnosilaca predstavke nije mogla podneti Apelacionom već Vrhovnom sudu.

2. Drugi krug postupaka

a. Postupak pred Regionalnim sudom

Regionalni sud Kneževine Lihtenštajna je 17. maja 2004. godine, u postupku oduzimanja imovine koji je vođen protiv fondacija podnosilaca predstavke, produžio nalog za oduzimanje imovinskih sredstava fondacijama za još godinu, na osnovu stava 4 člana 97a Zakonika o krivičnom postupku (broj predmeta 14 UR 2002.384). Pozivajući se na presudu Krivičnog suda u Milanu od 29. aprila 2003. godine protiv trećeg podnosioca predstavke, sud je tvrdio da se pretpostavljalo da ta imovinska sredstva predstavljaju nadoknadu za podmićivanje državnih službenika. Međutim, pomenuta presuda nije još uvek bila pravosnažna a istražni postupak u Lihtenštajnu je zavisio od ishoda postupka koji je vođen u Italiji.

b. Postupak pred Apelacionim sudom

Pozivajući se na obrazloženje Regionalnog suda i Vrhovnog suda Lihtenštajna u presudi od 4. septembra 2003. godine, Apelacioni sud Kneževine Lihtenštajn se 19. maja 2004. godine složio s odlukom Regionalnog suda (stav 4 člana 97a Zakonika o krivičnom postupku).

c. Postupak pred Vrhovnim sudom

Fondacije podnosioci predstavke su 8. juna 2004. godine podnele žalbu Vrhovnom sudu. Budući da se nisu slagali s odlukom Vrhovnog suda Lihtenštajna od 4. septembra 2003. godine, svoju žalbu su obrazložili manje više na isti način kao i žalbu koju su uložili 6. juna 2003. godine.

Vrhovni sud Lihtenštajna je 23. jula 2004. godine odbacio žalbu fondacija kao neosnovanu. Pozivajući se na svoju odluku koja je doneta 4. septembra 2003. godine, a koju je u međuvremenu potvrdio Ustavni sud svojom odlukom od 29. juna 2004. godine, sud je zaključio da je nalog za produženje oduzimanja imovine u toku ovog postupka zaplene imovine bio zakonit. Štaviše, kao što je i Ustavni sud potvrdio, oduzimanje imovine u skladu sa članom 20b Krivičnog zakonika nije predstavljalo (dodatnu) kaznu za krivično delo i stoga se nije moralo razmatrati u svetlu zabrane retroaktivnog kažnjavanja. Vrhovni sud je ponovio da je u više navrata smatrao da je nesrazmerno zamrzavati imovinu građana ili

pravnih lica Lihtenštajna na vremenski period duži od tri godine a da pri tom krivični postupak, na kome se sve zasniva, nije još uvek okončan. Međutim, ishod krivičnog postupka u Italiji je prejudicirao ishod ovog predmeta i svi su izgledi da će konačna odluka biti uskoro doneta. Stoga je produžavanje blokade računa fondacija i dalje bilo srazmerno, iako bi postupak oduzimanja imovine trebalo uskoro da se okonča.

d. Postupak pred Ustavnim sudom

Fondacije su 12. avgusta 2004. godine podnele pritužbu Ustavnom sudu. Ponovo su tvrdile da je primenom člana 20b Krivičnog zakonika došlo do povrede principa *nulla poena sine lege*, koji je zajamčen stavom 2 člana 33 Ustava Lihtenštajna i članom 7 Konvencije. Pozivajući se na član 33 Ustava Lihtenštajna i na član 6 Konvencije, tvrdili su da je došlo do kršenja njihovog prava na pravično suđenje i prava da svoj slučaj izlože pred nadležnim sudijom. Štaviše, podnosioci predstavke su se žalili i na to da Vrhovni sud Lihtenštajna nije dao dovoljno uverljivo obrazloženje svog stanovišta prema kome je nalaganje produžetka zaplene imovine, u postupku oduzimanja imovine, bilo zakonito.

Ustavni sud je 30. novembra 2004. godine odbacio pritužbu fondacija kao neosnovanu. Sud se pozvao na razloge koje je dao u svojoj odluci od 29. juna 2004. godine. U pogledu tvrdnji fondacija da je Vrhovni sud nedovoljno uverljivo obrazložio svoju odluku, sud je zaključio da to što se Vrhovni sud pozvao na razloge koje je u svojoj odluci od 29. juna 2004. godine dao Ustavni sud, nije predstavljalo kršenje njegove obaveze da pruži uverljivo obrazloženje. Ova druga odluka se odnosila na ista ona pitanja koja su iste strane pokrenule, tako da je to pozivanje bilo jasno i razumljivo.

3. Potonji razvoj događaja

Podnosioci predstavke su 13. marta 2007. godine obavestili Sud da zaplena njihove imovine i dalje traje a da pri tom nije doneta konačna presuda o krivičnim delima na kojima se sve zasniva.

B. Relevantno domaće i međunarodno pravo

1. Odredbe Ustava Kneževine Lihtenštajn

Prema stavu 1 člana 33 Ustava Kneževine Lihtenštajn, niko ne sme biti uklonjen iz jurisdikcije njegovog zakonitog sudije i vanredni sudovi se ne uspostavljaju.

Stav 2 člana 33 Ustava predviđa da pretnja kaznom ili izricanje kazni mora biti u skladu sa zakonom.

Stavom 1 člana 34 Ustava zajamčena je nepovredivost privatnog vlasništva.

2. Odredbe Krivičnog zakonika

a. Odredbe koje se odnose na primenjivost krivičnih odredbi

Član 1 Krivičnog zakonika zabranjuje kažnjavanje bez zakona. Prema stavu 1 člana 1 Krivičnog zakonika, kazna ili preventivna mera se može izreći za neki čin koji je kažnjiv na osnovu zakona u vreme kada je počinjen. Stav 2 člana 1 Zakonika predviđa da se ne može izreći teža kazna od one koja je za to delo bila propisana u vreme kada je krivično delo izvršeno. Preventivna mera se može izreći samo onda ako je u vreme izvršenja krivičnog dela ova mera ili slična kazna ili preventivna mera bila predviđena zakonom.

Član 61 Krivičnog zakonika utvrđuje pravila o privremenoj primenjivosti krivičnih odredbi. Krivični zakoni se primenjuju na dela koja su počinjena posle stupanja zakona na snagu. Oni se mogu primenjivati na dela koja su počinjena pre tog dana ako su zakoni koji su bili važeći u vreme kada su krivična dela počinjena, a uzimajući u obzir njihov ukupan efekat, bili nepovoljniji po počinioca.

b. Odredbe o kaznama, apsorpciji profita, oduzimanju imovine i preventivnim merama

Članovi od 18 do 31a Krivičnog zakonika, prema njihovom naslovu, odnose se na kazne, apsorpciju profita, oduzimanje imovine i preventivne mere. Članom 18 Zakonika uređuju se zatvorske kazne, članom 19 Zakona uređuju se novčane kazne a članovi 20 i 20a Zakonika sadrže pravila o apsorpciji profita. Članovi 21 *et seq* predviđaju, naročito preventivne mere, kao što su smeštaj u instituciju za umno poremećene prekršioce zakona, u ustanovu za lečenje od bolesti zavisnosti ili u instituciju za opasne prestupnike recidiviste.

Prema stavu 2 člana 20b Krivičnog zakonika, imovina stečena nekim delom koje je kažnjivo, proglašava se oduzetom ako je delo iz koga je ta imovina proistekla, kažnjivo prema zakonima države na čijoj teritoriji je počinjeno, u slučaju da se krivični zakon Lihtenštajna ne odnosi na to delo ili ako to delo ne predstavlja poreski prekršaj. Prema stavu 1 člana 20c Krivičnog zakonika, oduzimanje imovine je isključeno onda kada treća strana, koja nije učestvovala u vršenju krivičnih dela o kojima je reč, ima zakonska potraživanja u vezi s imovinskim sredstvima o kojima je reč.

Stav 2 člana 20b Krivičnog zakonika je unet u taj zakon izmenama i dopunama Krivičnog zakonika od 25. oktobra 2000. godine, koji je stupio na snagu 19. decembra 2000. godine (vidi: *Liechtenstein Federal Gazette (LGBl)* 2000, br. 256, izdat 19. decembra 2000. godine).

c. Odredba o pranju novca

Pranje novca, to jest naročito sakrivanje imovinske koristi stečene krivičnim delom ili prikriivanje činjenice da imovinska korist potiče od izvršenja nekog krivičnog dela, kažnjivo je prema stavu 1 člana 165 Krivičnog zakonika. Međutim, lice koje je kažnjeno zato što je učestvovalo u izvršenju krivičnog dela

iz koga je takva imovinska korist proistekla ne podleže (i) krivičnom gonjenju zbog pranja novca (stav 5 člana 165 Krivičnog zakonika).

3. Odredbe Zakonika o krivičnom postupku

a. Odredbe o zaplenu imovinske koristi

Stav 1 člana 97a Zakonika o krivičnom postupku predviđa mogućnost da ako postoji sumnja da je neka imovinska korist proistekla iz nekog kažnjivog dela, i da postoji verovatnoća da će ona biti proglašena oduzetom (u skladu sa članom 20b Krivičnog zakonika), sud, na predlog javnog tužioca, nalaže mere koje za cilj imaju da se osigura oduzimanje imovine ako je povraćaj imovinske koristi ugrožen ili na neki drugi način značajno otežan. Takve zaštitne mere obuhvataju, između ostalog, zaplenu imovinske koristi ili zabranu raspolaganja tim imovinskim sredstvima.

Stav 4 člana 97a Zakonika predviđa da sud ima obavezu da odredi vremenski rok trajanja naloženih zaštitnih mera, koji se na zahtev može produžiti. Ako je prošlo dve godine od izdavanja prvog naloga, a da do tada optužnica nije podignuta ili nije došlo do podnošenja zahteva za pokretanje oduzimanja imovine u okviru odvojenog postupka, dalje produžavanje vremenskog roka za još godinu dana u oba slučaja je dozvoljeno samo uz odobrenje Apelacionog suda.

Nalog za zaplenu se poništava, naročito ako se može pretpostaviti da neće biti naloženo oduzimanje ili ako je vremenski rok za nalog istekao (stav 5 člana 97a Zakonika o krivičnom postupku).

b. Odredbe koje uređuju postupak oduzimanja imovine

Član 356 Zakonika o krivičnom postupku uređuje postupak oduzimanja imovine. Ako postoji dovoljno razloga da se pretpostavi da će preduslovi za zaplenu (član 20b Krivičnog zakonika) biti zadovoljeni i ako se to ne može utvrditi tokom krivičnog postupka, javni tužilac podnosi poseban zahtev za oduzimanja imovine (stav 1 člana 356). Sud ima nadležnost da presuđuje o krivičnom delu usled koga se nalog za zaplenu izdaje i koji odlučuje o zahtevu u odvojenom postupku, putem presude donete posle javnog pretresa (stav 2 člana 356). Lica koja tvrde da polažu pravo na imovinsku dobit koja podleže oduzimanju, imaju prava optuženog u postupku oduzimanja imovine (član 354 Zakonika o krivičnom postupku).

c. Odredbe u vezi s pravom na žalbu

Prema stavu 6 člana 97a Zakonika o krivičnom postupku, javno tužilaštvo, optuženi ili lica koja su na neki drugi način uključena, imaju pravo da Apelacionom sudu podnesu žalbu protiv naloga za zaštitne mere ili protiv njihovog ukidanja.

Na osnovu stava 1 člana 238 Zakonika o krivičnom postupku protiv svih sudskih naloga, odluka ili naredbi koje nisu presude, može se uložiti žalba pred

Apelacionim sudom zbog nezakonitosti ili nesrazmernosti, ako izuzeci nisu predviđeni zakonom.

4. Međunarodni sporazumi

Konvencija Saveta Evrope o pranju, otkrivanju, oduzimanju i konfiskaciji imovinske koristi stečene krivičnim delom, koja je potpisana 8. novembra 1990. godine (ETS br. 141), za Lihtenštajn je stupila na snagu 1. marta 2001. godine. Prema preambuli ove konvencije njena svrha jeste delotvorna borba protiv teških oblika kriminala lišavanjem kriminalaca imovinske koristi proistekle iz krivičnih dela i uspostavljanje visoko funkcionalnog sistema međunarodne saradnje zarad ostvarivanja ovog cilja. Visoke strane ugovornice naročito se obavezuju da pranje imovinske dobiti proglase krivičnim delom i da konfiskuju takvu imovinsku korist ili imovinu koja joj po svoj vrednosti odgovara.

PRITUŽBE

1. Pozivajući se na stav 1 člana 6 Konvencije, podnosioci predstavke su tvrdili da ni u jednom od dva kruga postupka oduzimanja imovinske dobiti nisu imali priliku da svoj slučaj izlože pred sudijom koji je nadležan u toj stvari. Produžavanje zaplene njihove imovinske dobiti u ovim postupcima bilo je nezakonito i proizvoljno. Štaviše, o njihovoj žalbi protiv odluke Regionalnog suda trebalo je da odlučuje Apelacioni sud a ne Vrhovni sud. Povrh toga, podnosioci su tvrdili da suđenje nije bilo pravično, budući da nisu mogli na delotvoran način da dovedu u pitanje pretpostavku suda da je treći podnosilac predstavke počinio krivično delo koje je predstavljalo osnov za zaplenu imovinske koristi.

Takođe, u navodima podnosilaca predstavke kaže se da ograničavanje njihovog prava na neometano uživanje imovine tokom dugog vremenskog perioda putem zaplene njihovih novčanih sredstava, predstavlja kršenje pretpostavke nevinosti koja je garantovana stavom 2 člana 6 Konvencije.

Kada je reč o drugom krugu postupaka, podnosioci predstavke su se takođe žalili na osnovu stava 1 člana 6 Konvencije, da je trajanje ovih postupaka premašilo razuman rok i da domaći sudovi, pozivajući se samo na prethodne odluke, nisu pružili dovoljno uverljivo obrazloženje za svoje odluke.

2. Štaviše, podnosioci predstavke su tvrdili da primena člana 20b Krivičnog zakonika na njihov predmet, koji je stupio na snagu, pošto su data krivična dela navodno bila počinjena, predstavlja povredu principa *nulla poena sine lege* koji je garantovan stavom 1 člana 7 Konvencije.

3. Pozivajući se na član 1 Protokola br. 1 Konvencije, podnosioci predstavke su dalje tvrdili da je produženom nezakonitom zaplenom celokupne njihove imovine povređeno njihovo pravo svojine.

PRAVO

A. Pitanje statusa „žrtve” povrede prava koji se odnosi na trećeg podnosioca predstavke i iscrpljivanja domaćih pravnih lekova

Sud primećuje da, za razliku od prvog i drugog podnosioca predstavke, treći podnosilac predstavke nije bio strana učesnica u postupcima pred domaćim sudovima koji se razmatraju u ovoj predstavci, već da je nalog za zaplenu imovinske koristi upućen samo fondacijama podnosiocima predstavke.

Sud primećuje da je pitanje da li pod ovim okolnostima treći podnosilac predstavke može da tvrdi da je „žrtva” povrede prava koja su mu garantovana Konvencijom u smislu člana 34, usled odluka koje su doneli domaći sudovi, tesno povezano sa zahtevom da se moraju iscrpsti sva raspoloživa domaća pravna sredstva, koja su sadržana u stavu 1 člana 35 Konvencije. Sud podseća da pravilo o iscrpljivanju svih domaćih pravnih sredstava nije ni apsolutno niti se može primenjivati automatski; razmatrajući da li je ovo pravilo ispoštovano, nužno je uzeti u obzir određene okolnosti svakog pojedinačnog slučaja (vidi: *Van Oosterwijck v. Belgium*, presuda od 6. novembra 1980. godine, Series A br. 40, str. 18, stav 35). Ovo posebno znači da Sud mora realno da uzme u obzir postojanje ne samo zvaničnih pravnih sredstava u pravnom sistemu date Visoke strane ugovornice, već i kontekst u kome oni funkcionišu, kao i lične okolnosti podnosioca predstavke. Zatim, mora da razmotri da li je u svim okolnostima predmeta, podnosilac predstavke učinio sve što se opravdano može očekivati od njega kako bi iscrpeo sva pravna sredstva (vidi: *mutatis mutandi, Akdivar and Others v. Turkey*, presuda od 16. septembra 1996. godine, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-IV, str. 1211, stav 69; *Baumann v. France*, br. 33592/96, stav 40, od 22. maja 2001. godine i *Gorraiz Lizarraga and Others v. Spain*, br. 62543/00, stav 37, ECHR 2004-III). U svetlu sudske prakse, Sud je, na primer, smatrao da je dovoljno što je udruženje, koje je osnovano u tačno određenu svrhu, da brani interese svojih članova pred domaćim sudovima, iscrplo domaća pravna sredstva kako bi njeni članovi mogli da tvrde da su „žrtve” i da su iscrpli sva pravna sredstva u smislu člana 34 i člana 35 Konvencije (vidi: *Gorraiz Lizarraga*, naveden gore u tekstu, stavovi 37-39).

U ovom slučaju, Sud primećuje da je prema statutima prvog i drugog podnosioca predstavke, dveju pravnih lica, treći podnosilac predstavke jedini korisnik njihove imovine, što je činjenica koju su domaći sudovi takođe uzeli u obzir u svojim obrazloženjima. Nalozi za zaplenu imovinske dobiti tokom postupka pred domaćim sudovima, koji su izdati protiv prvog i drugog podnosioca predstavke, naloženi su zato što se sumnjalo da su fondacije primile novac koji je proistekao iz krivičnih dela koje je treći podnosilac predstavke počinio u Italiji. S tačke gledišta koja nije strogo pravne i ekonomske prirode, domaći sudovi su oduzeli imovinu trećeg podnosioca predstavke, koja je bila predmet ovih postupaka posredstvom fondacija podnosilaca predstavke, koje su delovale u njegovu korist. Odredbe kojima se uređuje postupak oduzimanja (vidi: „Relevantno domaće i međunarodno pravo” gore u tekstu) zapravo jesu tako smišljene da predvide i takve situacije. Dok je postupak bio usmeren protiv fizičkog ili pravnog lica, koja zapravo poseduju pomenutu imovinu (član 356

Zakonika o krivičnom postupku), lica koja tvrde da polažu pravo na tu imovinsku dobit uživaju prava optuženog u tom postupku (član 354 Zakonika o krivičnom postupku).

Uzimajući u obzir određene okolnosti ovog predmeta, Sud smatra da treći podnosilac predstavke može tvrditi da je „žrtva” navodnih povreda Konvencije, u smislu člana 34, i da je iscrpeo sva domaća pravna sredstva u svrhu tumačenja stava 1 člana 35 Konvencije.

B. Pritužbe na osnovu člana 6 Konvencije

Podnosioci predstavke su se žalili da ni u jednom ni u drugom krugu postupaka njihov predmet nisu razmatrali nadležni sudovi na svim nivoima nadležnosti. Štaviše, tvrdili su da nisu imali priliku da na delotvoran način dovedu u pitanje pretpostavku sudova da je treći podnosilac predstavke počinio krivično delo. Takođe su smatrali da produžetak zaplene njihovih imovinskih sredstava predstavlja kršenje pretpostavke nevinosti. Kada je reč o drugom krugu postupaka, podnosioci su tvrdili da su oni trajali neopravdano dugo i da sudovi nisu dali valjano obrazloženje svojih odluka.

Podnosioci predstavke su se pozvali na član 6 Konvencije, u čijem relevantnom delu stoji sledeće:

„1. Svako tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu... raspravu u razumnom roku pred... sudom obrazovanim na osnovu zakona... .

2. Svako ko je optužen za krivično delo smatra se nevinim sve dok se ne dokaže njegova krivica na osnovu zakona.”

Sud najpre mora da utvrdi da li se član 6 Konvencije može primeniti na ovaj nalog za zaplenu imovine ili ne. Da bi neka osoba imala pravo na garancije koje su predviđene ovom odredbom, postupak se mora odnositi na „odlučivanje” o njegovim građanskim pravima i obavezama i krivičnoj optužbi protiv njega.

Prema praksi Suda, koja se odnosi na primenjivost člana 6 u građanskopravnom smislu, postupci pred domaćim sudovima svode se na „odlučivanje” o građanskim pravima i obavezama podnosioca predstavke, ako postoji stvarni „spor” („*osporavanje*”) u vezi sa ovim pravima i obavezama. Stoga, rezultat ovih postupaka mora biti neposredno odlučujući po takvo pravo ili obavezu (vidi: *Fayed v. the United Kingdom*, presuda od 21. septembra 1994. godine, Series A br. 294-B, strane 45-46, stav 56; *Zlinsat, spol. s r.o. v. Bulgaria*, br. 57785/00, stav 72, 15. jun 2006. godine).

Prema tome, član 6 se ne primenjuje na postupke u kojima su preduzete samo prelazne ili privremene mere pre donošenja odluke o meritumu, budući da takve odluke po pravilu imaju uticaj na meritum predmeta i stoga još uvek ne uključuju odlučivanje o građanskim pravima i obavezama (vidi, između ostalih brojnih izvora: *Kress v. France* (odl.), br. 39594/98, od 29. februara 2000. godine; *Starikow v. Germany* (odl.), br. 23395/02, od 10. aprila 2003. godine; *Libert v.*

Belgium (odl.), br. 44734/98, od 8. jula 2004. godine; *Dogmoch v. Germany* (odl.), br. 26315/03, ECHR 2006-...). Sud je samo u izuzetnim slučajevima smatrao da se član 6 može primeniti na postupke koji se odnose na privremene mere. Ovo se naročito odnosi na predmete u kojima je prelazna odluka u stvari delimično utvrdila pravu stranu u pogledu konačnog zahteva (vidi, naročito: *Markass Car Hire Ltd v. Cyprus* (odl.), br. 51591/99, od 23. oktobra 2001. godine i *Zlinsat* koji je naveden gore u tekstu, stav 72) ili u kojima je privremena mera odmah dovela do pokretanja glavnog postupka u kome se odlučivalo o sporu u pitanju (vidi, naročito: *Air Canada v. the United Kingdom*, presuda od 5. maja 1995. godine, Series A br. 316-A, str. 21, stav 61).

Sud primećuje da je u ovom predmetu zaplena imovine fondacija, shodno stavu 1 člana 97a Zakonika o krivičnom postupku, predstavljalo meru koja je imala za cilj obezbeđivanje mogućnosti kasnijeg oduzimanja imovine tokom glavnog postupka oduzimanja, ako se dokaže istinitost sumnji da je ta imovinska korist proistekla iz izvršenja krivičnih dela. U suprotnom, nalog za zaplenu imovine bio bi poništen i fondacije bi ponovo mogle slobodno da raspolažu svojom imovinom. Ni podnosioci predstavke ni Država nisu imali pravo da koriste ili raspolažu pomenutom imovinom pre donošenja konačne odluke u glavnom postupku oduzimanja imovine. Nalog za zaplenu nije zahtevao da se utvrdi, čak ni delimično, da li je imovinska korist koja je zamrznuta usled izdavanja naloga zaista proistekla iz kažnjivih dela ni da li će ona kao posledica toga, biti proglašena oduzetom. Stoga se ovaj nalog, koji je bio čisto provizorne prirode i nije prethodio konačnoj odluci u glavnom postupku ili se s njom podudario, ne može smatrati takvim da zahteva „odlučivanje”, u smislu stava 1 člana 6, o građanskim pravima i obavezama podnosilaca predstavke.

Ostaje da se utvrdi da li se međutim, postupak oduzimanja imovinske koristi odnosio na „odlučivanje” o bilo kojim krivičnim optužbama protiv podnosilaca predstavke. Prilikom ocene da li je utvrđena krivična optužba tokom postupka pred domaćim sudovima, Sud je slično onom pristupu koji je zauzeo u pogledu „odlučivanja” o građanskim pravima, dosledno ispitao da li je dati postupak uključivao i utvrđivanje krivice ili je imao za cilj osuđujuću ili oslobađajuću presudu podnosilaca predstavke za krivično delo i da li je preduzeta mera imala bilo kakve implikacije na krivični dosije podnosilaca predstavke (uporedi: *Zlinsat*, koji je naveden gore u tekstu, stav 72; *Dogmoch*, koji je naveden gore u tekstu i *mutatis mutandis*, *Phillips v. the United Kingdom*, br. 41087/98, stav 34, ECHR 2001-VII).

Kao što je pokazano gore u tekstu, nalog za zaplenu imovinske koristi podnosilaca predstavke u ovom predmetu je bio čisto provizorne i zaštitne prirode. Prema stavu 1 člana 97a Zakonika o krivičnom postupku, takva mera je zavisila od sumnje da je data imovinska korist proistekla iz kažnjivog dela. Ona, međutim, nije iziskivala bilo kakvo utvrđivanje krivice ili osude fizičkog ili pravnog lica koje je posedovalo oduzetu imovinu. Ovo se može ilustrovati činjenicom da su se u oba kruga postupaka domaći sudovi pozivali na puku „sumnju” da je treći podnosilac predstavke primio datu imovinsku korist kao proviziju, podmićivanjem sudija u Italiji. Takođe, sudovi su uzeli u obzir presudu protiv trećeg podnosioca predstavke koja mu je izrečena u Italiji a da pri tome nisu sami pristupili utvrđivanju krivice. Takođe, nisu postojali bilo kakvi

pokazatelji da se nalog za oduzimanje imovinske koristi odrazio na krivični dosije podnosioca predstavke. U tim okolnostima, nalog za zaplenu imovine nije uključivao ni „utvrđivanje” bilo kakve krivične optužbe u smislu stava 1 člana 6.

Sud zaključuje da, bez obzira na pitanje da li se nalog za zaplenu imovine može okarakterisati kao nešto što se tiče „građanskih prava” podnosioca predstavke ili „krivičnih optužbi” protiv njih, član 6 se ne može primenjivati na postupak obzirom da se ovim nalogom za zaplenu ne „odlučuje” o takvom jednom pravu ili optužbi. Stoga se ovaj deo predstavke mora odbaciti kao nespojiv *ratione materiae* s odredbama Konvencije, shodno stavovima 3 i 4 člana 35 Konvencije.

C. Pritužbe na osnovu člana 7 Konvencije

Kako navode podnosioci predstavke, primena na njihov predmet odredbi o oduzimanju imovine, koje je utvrđeno članom 20b Krivičnog zakonika koji je stupio na snagu posle navodnog izvršenja datih krivičnih dela, predstavlja nametanje retroaktivne krivične kazne. Podnosioci su se pozvali na stav 1 člana 7 Konvencije, koji predviđa sledeće:

„Niko se ne može smatrati krivim za krivično delo izvršeno činjenjem ili nečinjenjem koje, u vreme kada je izvršeno, nije predstavljalo krivično delo po unutrašnjem ili međunarodnom pravu. Isto tako, ne može se izreći stroža kazna od one koja je bila propisana u vreme kada je krivično delo izvršeno.“

Podnosioci predstavke su tvrdili da su primenjive odredbe o oduzimanju imovine stupile na snagu 19. decembra 2000. godine, to jest mnogo kasnije od navodnog izvršenja krivičnih dela koja su počinjena devedesetih godina dvadesetog veka. Zaplena i oduzimanje imovinske koristi su se morali smatrati krivičnim sankcijama koje, kao takve, umanjuju vrednost date imovinske koristi. Činjenica da su ih omogućili Krivični zakonik i Zakonik o krivičnom postupku to dokazuje. Štaviše, ove sankcije su mogle da budu naložene samo u vezi s krivičnim postupkom i mogle su biti opravdane ako su bile u svrsi suzbijanja krivičnih dela. Cilj ovih sankcija jeste da odvraća od izvršenja krivičnih dela tako što se nalaže isplata određene sume novca koja je po svojoj prirodi kaznena. Mere su okarakterisane kao krivične i prema zakonu Lihtenštajna.

Podnosioci predstavke su dalje tvrdili, razmotrivši postupak u vezi sa sprovođenjem datih mera, da je bilo irelevantno to što se nalog za povraćaj imovinske koristi, koja je proglašena oduzetom, nije mogao sprovesti nalogom za kaznu zatvora za neplaćanja. Zabrana izricanja kazne zatvora usled neplaćanja dugovanja je već predviđena u samim odredbama Konvencije. Zaplena imovinske koristi podnosioca predstavke je očigledno imala kazneni karakter, budući da oduzimanje imovine predstavljala grubo mešanje u njihovo pravo svojine na imovini.

Sud podseća da je član 20b Krivičnog zakonika, koji omogućava zaplenu imovinske koristi koja proističe iz dela koja se kažnjavaju prema zakonima strane države, stupio na snagu u decembru 2000. godine, to jest, pošto je treći podnosilac predstavke navodno izvršio data krivična dela, tačnije podmićivanje sudija u Italiji pre 1996. godine. Oduzimanje takve imovinske koristi zarad obezbeđivanja

njihove kasnije zaplene još uvek nije bilo dozvoljeno u vreme kada je treći podnosilac predstavke navodno izvršio pomenuta krivična dela.

Sud zapaža da je u ovom postupku naložena samo zaplena imovinske koristi fondacijama podnosiocima predstavke, to jest izrečena je privremena zaštitna mera koja je, međutim, dugo trajala, a da odluka o stvarnom oduzimanju imovinske koristi još uvek nije doneta. Imajući to u vidu, postavlja se pitanje da li bi se moglo smatrati da je kazna već „izrečena” u smislu druge alineje stava 1, člana 7 Konvencije. Nije, međutim, potrebno da Sud donosi odluku o ovom pitanju ako deli mišljenje lihtenštajnskih sudova da nalog za zaplenu imovine, kao ni bilo koje potonje oduzimanje imovinske koristi, nisu predstavljali „kaznu”.

Druga alineja stava 1 člana 7 Konvencije primenjiva je samo na mere koje imaju retroaktivni efekat ako predstavljaju „kaznu” u smislu tog člana.

Sud ponavlja da je koncept „kazne” u stavu 1 člana 7 autonoman pojam. Da bi zaštita koju pruža taj član bila delotvorna, domaći sud mora imati slobodu da zaroni ispod površine i sam proceni da li određena mera u suštini predstavlja „kaznu” u smislu ove odredbe (vidi presudu u predmetu *Welch v. the United Kingdom*, od 9. februara 1995. godine, Series A br. 307-A, str. 13, stav 27; presudu u predmetu *Jamil v. France*, od 8. juna 1995. godine, Series A br. 317-B, str. 27, stav 30).

Jezička formulacija stava 1 člana 7 u drugoj rečenici ukazuje da je početna tačka prilikom procenjivanja da li je postojala kazna sadržana u činjenici da li je data mera izrečena nakon presude za neko „krivično delo”. Ostali relevantni faktori koje treba ispitati jesu kako je mera okarakterisana shodno domaćem pravu, njena priroda i svrha, postupci koji su sastavni deo u njenom formulisanju i sprovođenju kao i njena težina (vidi: *Welch*, str. 13, stav 28; *Adamson v. the United Kingdom* (odl.), br. 42293/98, od 26. januara 1999. godine; *Van der Velden v. the Netherlands* (odl.), br. 29514/05, ECHR 2006-...).

U pogledu povezivanja naloga za zaplenu imovinske koristi podnosioca predstavke s krivičnim delom, Sud zapaža da zaplena imovinske koristi shodno članu 97 Zakonika o krivičnom postupku može biti naložena samo ako postoji sumnja da je imovinska korist proistekla iz dela koja su kažnjiva, pa će stoga biti proglašena oduzetom, u skladu sa stavom 2 člana 20b Krivičnog zakonika, kada se dokaže da ona predstavlja imovinsku korist proisteklu iz krivičnih dela. Nalog za zaplenu imovine je stoga povezan s krivičnim delom i zavisi od izvršenja tog krivičnog dela.

Ovu vezu ne umanjuje činjenica da nalog za zaplenu (i oduzimanje) može imati uticaj i na imovinu u posedu trećih lica a ne samo na imovinu koja pripada samom učiniocu. Dakle, u ovom predmetu, samo je treći podnosilac predstavke bio osumnjičen za primanje novca koji je kasnije prebačen na račun prvog i drugog podnosioca predstavke kao provizija za podmićivanje italijanskih sudija. Činjenica da se nalog za zaplenu imovine može izdati i pravnim sledbenicima počinioca ne menja, međutim, činjenicu da nalog zavisi od toga da li je došlo do izvršenja krivičnog dela ili ne. Isto tako, postojanje krivične odgovornosti učinioca nije nužan preduslov za donošenje odluke o oduzimanju imovine, iako se

time ne dovodi u pitanje činjenica da je primena ove mere povezana s objektivnim elementima krivičnog dela.

Zatim, kada je reč o karakterisanju sporne mere shodno domaćem pravu, Sud zapaža da su lihtenštajnski sudovi jednoglasno zaključili da zaplena imovine (i njeno kasnije oduzimanje) nije predstavljala kaznu u smislu stava 2 člana 33 Ustava i stava 1 člana 7 Konvencije. Uzimajući u obzir kriterijume koji su uspostavljeni u sudskoj praksi, Sud je zaključio da zaplena imovinske koristi nije predstavljala dodatnu kaznu već posledicu primene građanskog prava na činjenicu da su počinitelj ili drugi korisnici stekli imovinsku korist iz nezakonitih dela. U vezi s tim, Sud zapaža da se kazne i zaplena smatraju različitim merama prema samom Krivičnom zakoniku Lihtenštajna. Ovo je ilustrovano u članovima 18 do 31a Krivičnog zakonika i u njihovoj jezičkoj formulaciji, kojima se uspostavljaju različita pravila za kazne (zatvorske i novčane), za razliku od preventivnih mera, absorpcije profita i zaplena (vidi: „Relevantno domaće i međunarodno pravo” gore u tekstu).

Prilikom ocene prirode i svrhe naloga za zaplenu imovinske koristi Sud primećuje da, prema mišljenju domaćih sudova, mere u skladu sa članom 97a Zakonika o krivičnom postupku imaju za cilj sprečavanje lica, koja su osumnjičena za izvršenje krivičnih dela, da ometaju oduzimanje imovine koja je proistekla iz krivičnih dela. Mere bi trebalo da budu u skladu s obavezama koje proističu iz Konvencije Saveta Evrope o pranju, otkrivanju, oduzimanju i konfiskaciji imovinske koristi stečene krivičnim delom tako što se izvršioци krivičnih dela lišavaju imovinske koristi koja je stečena tim krivičnim delom. Stoga, nalog za zaplenu (i oduzimanje) imovine ima za cilj sprečavanje isplativosti bavljenja kriminalom.

Sud primećuje da isključenjem oduzimanja, u skladu sa članom 20c Krivičnog zakonika, utoliko što treća strana ima pravna potraživanja u pogledu date imovinske koristi, nalog za zaplenu imovinske koristi ima za cilj, pre svega da liši dotična lica profita od kriminala. On, međutim, može, kao što se vidi u odluci Vrhovnog suda od 4. septembra 2003. godine (*in fine*), poslužiti kako bi se zaštitili zahtevi i potraživanja trećeg lica na osnovu građanskog prava. Postoji, zapravo, nekoliko elemenata koji čine zaplenu i oduzimanje imovine, kako su ove mere uređene lihtenštajnskim pravom, sličnijim restituciji neosnovanog obogaćenja, shodno građanskom pravu nego novčanoj kazni, shodno krivičnom pravu. Posebno su zaplena i oduzimanje, prema lihtenštajnskom pravu, ograničeni na imovinsku korist proisteklu iz krivičnih dela (vidi: stav 2 člana 20b Krivičnog zakonika). Ako se ispostavi da je sumnja da oduzeta imovinska korist potiče od krivičnog dela istinita, oduzimanje imovine se tada ograničava na korist koju je počinitelj krivičnog dela stekao – što je faktor koji razlikuje ovaj predmet od predmeta *Welch* (vidi str. 12, 14, stavovi 12, 33), u kome takvo ograničenje nije postojalo. Štaviše, osim u predmetu *Welch* (*ibid.*), prema lihtenštajnskom pravu ne postoje zakonske pretpostavke u tom smislu da je imovina koja je prošla kroz ruke počinioca pre izvršenja krivičnog dela zaista i plod tog krivičnog dela, osim ako se ne može dokazati suprotno. Isto tako, osim u predmetu *Welch* (*ibid.*) i osim u slučaju novčanih kazni koje proističu iz krivičnog prava, stepen krivice prestupnika je irelevantan prilikom određivanja iznosa imovinske koristi koja je proglašena oduzetom. Povrh toga, za razliku od datog naloga za konfiskaciju u

predmetu *Welch (ibid.)*, nalog za oduzimanje imovine prema lihtenštajnskom pravu se ne može sprovesti izricanjem kazne zatvora zbog neplaćanja.

Imajući u vidu postupke u vezi s izricanjem i sprovođenjem mere, Sud primećuje da su nalozi za zaplenu imovine, izdati od strane krivičnih sudova tokom istrage u vezi s postupkom oduzimanja imovine, u skladu sa članom 356 Zakonika o krivičnom postupku na predlog javnog tužilaštva. Kao što je rečeno gore u tekstu, nalozi nisu mogli da budu sprovedeni izricanjem zatvorske kazne zbog neplaćanja, već samo korišćenjem uobičajenih instrumenata za izvršenje naloga za naplatu.

Kada je reč o oštrini spornih odluka, Sud podseća da ozbiljnost ove mere nije sama po sebi od odlučujućeg značaja, budući da mnoge ne-kaznene mere mogu imati značajan uticaj na dotičnu osobu (uporedi *Welch*, str. 14, stav 32). Sud primećuje da nalog za zaplenu imovinske koristi može imati uticaj na imovinska sredstva značajne vrednosti, a da pri tome ne postoji gornja granica za iznos imovinske koristi kojim data osoba više ne može raspolagati. Međutim, oduzetom imovinom se ponovo može raspolagati ako se ustanovi da su sumnje da ta imovinska sredstva potiču od krivičnih dela neosnovane. Povrh toga, budući da je nalog za zaplenu imovine, kao što je rečeno gore u tekstu, ograničen na stvarno bogaćenje korisnika krivičnog dela, to ne ukazuje da ova mera čini sastavni deo režima kažnjavanja.

Razmotrivši sve relevantne faktore za ocenu postojanja kazne, Sud, imajući u vidu posebno prirodu zaplene prema lihtenštajnskom pravu, koji je čini sličnijom restituciji neosnovano stečene dobiti shodno građanskom pravu, zaključuje da nalozi za zaplenu imovinske koristi od fondacija podnosilaca predstavke, u svetlu kasnije zaplene njihove imovine, nisu predstavljali „kaznu”, u smislu druge alineje stava 1 člana 7 Konvencije.

Sledi da član 7 nije primenjiv u ovom slučaju. Dakle, i ovaj deo predstavke takođe mora biti odbačen kao nespojiv *ratione materiae* s odredbama Konvencije, u skladu sa stavovima 3 i 4 člana 35 Konvencije.

D. Pritužbe shodno članu 1 Protokola br. 1 Konvencije

Po mišljenju podnosilaca predstavke, odugovlačenje nezakonite zaplene njihove imovine je takođe predstavljalo kršenje njihovog prava na imovinu, koje je zaštićeno članom 1 Protokola br. 1 Konvencije, koji predviđa sledeće:

„Svako fizičko i pravo lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uslovima predviđenim zakonom i opštim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primenjuje zakone koje smatra potrebnim da bi regulisala korišćenje imovine u skladu s opštim interesima ili da bi obezbedila naplatu poreza ili drugih dažbina ili kazni.”

Podnosioci predstavke su tvrdili da je produžena nezakonita zaplena njihovih imovinskih sredstava povredila njihovo pravo na imovinu, koje je zaštićeno članom 1 Protokola br. 1 Konvencije. Zabranom korišćenja njihove imovine, oni su pretrpeli značajne finansijske gubitke. Sudovi nisu našli pravu ravnotežu između javnog interesa prilikom primene mere zaplene imovine podnosilaca predstavke i njihovih sopstvenih interesa.

Sud zapaža da podnosioci predstavke nisu podneli pritužbu na kršenje njihovih imovinskih prava ni u jednom od dva stepena postupaka pred domaćim sudovima. Posebno, nisu se pozvali na ovo pravo pred Ustavnim sudom Kneževine Lihtenštajn, uprkos činjenici da stav 1 člana 34 Ustava garantuje nepovredivost privatnog vlasništva (vidi: „Relevantno domaće i međunarodno pravo” gore u tekstu).

Stoga se ovaj deo predstavke mora odbaciti, shodno stavovima 1 i 4 člana 35 Konvencije, budući da nisu iscrpljena sva domaća pravna sredstva.

IZ TOG RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO,

Proglašava predstavku neprihvatljivom.

Stiven FILIPS
Zamenik sekretara

Pir LORENCEN
Predsednik